

Edice a materiály

HEJ, PANE KRÁLI

Jiří Voskovec – Jan Werich

Král je mrtev...

Ať žije král.

Celé hlavní město v radostné náladě oslavuje nastolení nového krále. Lid doufá, že mladý král bude průbojnější a spravedlivější než jeho zemřelý otec, že šlápne na přezky hrabivým úředníkům a odstraní inkvisiční tresty. Na tržišti před katedrálou Matky Boží soustřeďuje se celé město. Mimořádná státní událost uvádí všechny do varu. Počestní měšťané se baví s nevěstkami, zapomínajíce na svou důstojnost, zloději vykrádají jejich kapsáře a opilí hráči hulákají. Nejbujnější veselí panuje u boudy komedianta Georgese, který se svojí uměleckou skupinou předvádí ve stínu gotické katedrály pustou středověkou frašku. Purkmistr města sedí ve své kanceláři a vztekle tluče do stolu kusem papíru, který mu přinesl jeho náhončí a zvěd Filip. Papír, který tak rozbouřil krev starého purkmistra, obsahuje vtipný pamflet na jeho pirátské vydírání občanů, okrádání vdov a sirotek o dědictví a nestoudný život. Purkmistr nechá si zavolat městského hejtmana a nařizuje mu, aby původce této písně, komedianta Georgese, zatkнул.

Zábava v Georgesově divadle vyvrcholí. Georges zpívá pověstný pamflet, který končí výzvou k novému králi: Hej, pane králi, nebuď líný, vem hadry a jdi mezi lid... Obecenstvo uchváčeno pravdivostí písně se připojuje a zpívá s komediantem. Do této nálady přijíždí hejtman s četou vyzbrojené stráže a zatkne Georgese. Obecenstvo se bouří, ale hejtman vyhláškou je upozorňuje, že každý, kdo bude zmíněný pamflet zpívat, bude postaven na pranýř. Obecenstvo se rozchází a biřici rozmetají Georgesovo divadlo tak, že z něho zůstane jenom vyhublý koník a zpěvačka Isabela.

Veliký plechový rohlík vyplňuje celou postranní uličku. Je to návěstní štít pekaře Jehana. Jehan si potrpí na bombastickou reklamu a tento rohlík je tak veliký, že povozy touto uličkou nemohou projíždět a chodci se mu musí uhybat, aby při vichřici, kdy se obrovské těleso dá do pohybu, vyvázli holým životem. Jehan, obtloustlý vdovec, je majitelem dobře prosperujícího pekařství, protože, jak nápis před obchodem napovídá, je dvorním dodavatelem Jeho Veličenstva krále, soudním znalcem a skutečným tajným radou přes věci kvasné. Mimo obchod vlastní pět tlustých dětí, které pro absolutní podobu jsou očíslovány. O tyto děti pečuje služka a hospodyně Marie, dívka asi 20ti letá. V této době, v době státní radosti, prožívá Jehan dobu velkého rozčilení. Chce se ženit. Zaslíben láskou ke krásné Kateřině, bydlící v protějším domě, je schopen každé neprozřetelnosti. Jeho zamilovanost je tak nebezpečná, že ač všichni, kdo Kateřinu znají, vědí, že je to ženská pochybné pověsti, Jehan v ní vidí světici. Jehan zadělává těsto a současně peč pro Kateřinu krásnou bábovku.

Kateřina udržuje styky s pekařem z pouhé ziskuchtivosti. Jako občasná milenka vysokých hodnostářů, mezi něž patří i purkmistr, ráda by zakotvila v pohodlném a blahobytném

přístavu. Jehan se svým dobrým obchodem je pro ni skutečně dobrou partií. Kateřina má však svého skutečného milence, sběhlého klerika, purkmistrova zvěda Filipa, jehož představila Jehanovi jako nevlastního bratra.

Filip přichází ke Kateřině a přináší jí zprávu, že ji purkmistr večer očekává. Kateřina je v rozpacích, co učiniti s Jehanem, který k ní má večer přijít na zasnubní večeři. Filip jí říká, aby si nedělala starost. Všechno již zařídil. Jehan jako člen městské gardy bude dnes na celou noc povolán do služby u pranýře. Skutečně, zatím co Georges je zmrskán a odsouzen na pranýř, přijde pro Jehana stráž a nařizuje mu, aby se odebral do ponocenské služby. Jehan se bouří. Má zadělány plné díže těsta, které začíná kynout, ale rozkaz je rozkaz a musí jít. Je noc. Georges na pranýři musí být hlídán, aby ho lid s ním sympatizující neosvobodil. Tímto strážcem je Jehan. Jehan rozladěn tím, že ho vytrhli z jeho zaměstnání a rovněž proto, že měl navštívit Kateřinu k zasnubní večeři, spílá Georgesovi. Ten mu však nezůstane nic dlužen a vzájemně si nadávají.

Veselá nálada města přenesla se z ulic do krčm. V krčmě U šišky je nabito. Filip hraje v kostky a prohrává.

Pod rouškou noci přichází tajným vchodem do radnice Kateřina, aby potěšila starého purkmistra. Purkmistr, lakotný a nedůvěřivý dědek, ukrývá peníze do postele. Obává se, aby nebyl okraden. Kateřina to při svém příchodu zahlédne, ale dělá, jako když nic neviděla.

Filip prohrál všechny peníze a na dluh s ním nikdo nechce hrát. Rozhodne se, že půjde za Kateřinou, aby mu nějaké peníze dala. Vloudí se do purkmistrova pokoje a společně s Kateřinou okrade purkmistra o peníze, které si ukryl v posteli. Purkmistr spí a nic netuší.

Nepřátelé na pranýři, Jehan a Georges, se konečně dohodnou, že vlastně proti sobě nic nemají, a když se Jehan dozví, proč jest Georges pranýřován, jeví ochotu ho vysvobodit. Georgesův pamflet se mu líbí a začne nadávat na purkmistra, jaký je to darebák.

Purkmistr má těžký sen, probudí se, a když shledá, že je okraden, v zoufalství vyběhne v noční košili do ulic hledat zloděje. Dostane se k pranýři, kde Jehan ho považuje za blázna a postaví ho místo Georgese na pranýř. Purkmistr protestuje a řve, ale není mu to nic platné. Přivábeni křikem purkmistra, přicházejí lidi a potvrzují Jehanovi jeho omyl. Jehan vidí, že už je pozdě něco napravovat, protože purkmistr mu hrozí vězením, připojí se k lidu a donutí purkmistra, aby zpíval potupný pamflet. Purkmistr zuří, lidé se mu smějí a Jehan s Georgesem odcházejí do hospody U šišky. U šišky se shledávají s Filipem, který přišel s ukradenými penězi, a protože dřívější hráči již odešli, pustí se Filip do hry s Jehanem a Georgesem, kteří ho začnou obírat.

K povykujícímu purkmistrovi přispěchají jiné stráže a s hejtmanem v čele osvobodí ho a na rozkaz purkmistra hledají oba provinilce.

Stráže vniknou do krčmy. Georges a Jehan v posledním okamžiku uprchnou do sklepa, kde se zavrou a chtějí uprchnout malým okénkem do dvora. Stráže po nich střílí. Georges při pokusu o útěk stoupne si na pípu obrovského sudu. Pípa se zlomí a víno začne téct ven. Georges a Jehan chtějí zabránit katastrofě a vytrhnou pípu z jiného sudu, aby díru zacpali. Z druhého sudu však teče také víno. Tak vyražejíce klín klínem zatopí celý sklep takovým množstvím vína, že v něm plavou. Když se strážím podaří vniknout do sklepa, padnou do vína, zapomenou na poslání a nezřízeně se opijí. Potom s Georgesem a Jehanem v přátelské pohodě za zpěvu písní táhnou na strážnici, kde se loučí. Filip

Jiří Voskovec a Jan Werich s režisérem Balady z hadrů Jindřichem Honzlem.
Foto: A. Paul

zatím sebral hordu svých lidí a drancuje obchod pekaře Jehana. Filip rozkrádá Jehanův majetek. Marie sebere děti a uprchne s nimi pryč. Chlebové těsto vykynulo zatím do hrozivých rozměrů. Naplnilo pekárnu a v okamžiku nejpustšího drancování vyrazí dveře z pekárny do bytu a zavalí Filipovu tlupu.

Jehan s Georgesem se vrací domů. Oba jsou opilí. Jehan slibuje Georgesovi skvělé pohoštění. Jaké je jeho překvapení, když nalezne svůj majetek tak zpustošený. Je na mizině, připraven o všechno, ztrácí i naději na získání krásné Kateřiny. Stráže se navrátily do kasáren. Četař úplně opilý, hlásí, že nikoho nechytily. Purkmistr zotavuje se z nočního nachlazení. Dozví se, že Georges i Jehan uprchli i jak se to stalo. Nařizuje hejtmanovi, že je musí přivést živé nebo mrtvé, jinak že bude přeložen.

Tady přestává každá legrace. Jde o čest nejvyšších úředníků i královi. Hejtman brutálním způsobem rozšiřuje purkmistrův rozkaz mezi mužstvem a v čele vyzbrojené setniny táhne ke krámu pekaře Jehana.

Jehan se právě vrátil s Georgesem. Marně hledá děti a Marii. Hejtman přichází a nechá na ně podniknout útok. Jehan a Georges se brání tím, že na hladové biřice házejí z okna bábovky, vánočky a rohlíky. Biřici se vrhnou na pečivo. Hejtman zuří, honí je do útoku na barák. Georges a Jehan pomocí plechového rohlíku, který rozhoupají jako kyvadlo, odrazí útok a uprchnou.

Na útěku setkává se Jehan a Georges s Marií a dětmi, nasednou do člunu a uprchnou z města.

Hejtman zdrcen, sděluje purkmistrovi výsledek tažení proti pekařovi. Purkmistr zuří a za trest ho nechá přeložit do malé pevnosti Halle. Jehan s Georgesem, Marií a dětmi žijí v idylickém zákoutí veselé řeky a zařídili si zde zemský ráj v kapesním vydání. Všechno je tak důmyslně seřízeno a příroda tak podmaněna, že jim pečení holubi skutečně létají na stůl. Marie pečuje o děti. Jediný Jehan má světobol. Nemůže zapomenout na krásnou Kateřinu. Georgesovi se zase líbí Marie a všestranně jí nadbívá. Marie, která již od počátku má ráda Jehana, ač ji vždycky přehlížel, staví se na oko, jako by se jí Georges líbil. Její lest má úspěch. Jehan když to vidí, uvědomí si, že by bez Marie nemohl žít a pronásleduje oba hroznou žárlivostí. Georges vyvodí z těchto událostí ten závěr, že nynější stav malicherných sporů zaviněn je nedostatkem zaměstnání a přemlouvá Jehana, aby se s ním spojil a hrál divadlo. Jehan jako počestný živnostník váhá a nechce se jen tak snížit, ale potom přece podlehne. Všichni odjíždějí do pevnosti Halle.

Hejtman, za trest přeložený do Halle, prožívá horké chvíle, pronásledován zlou ženou za svoji neohrabanost a neschopnost. Hejtmanka těžce nese přeložení z hlavního města do venkovského hnízda a pevnosti.

V hlavním městě v královském zámku se připravuje korunovace mladého krále. Korunovace dle tradice má se odbývat na historickém místě, zvaném Arturovo pole, kde byla svedena nejslavnější vítězná bitva národa. Král k místu korunovace musí projet pevností Halle, která se na tento slavný okamžik pilně připravuje. Městečko se hemží lidmi, kteří sem přišli pro parádu, jiní těžiti z mimořádné události. Jsou tu kramáři, měšťané, sedláci, žebráci z hlavního města a komedianti. Ti komedianti, to jsou právě Georges a Jehan s rodinou. Rovněž Isabela přijela s Georgesovým koněm a pokouší se o štěstí hádáním z ruky. Dříve, než se může s Georgesem setkat, odhalí hejtmanka v komediantech původce manželova přeložení a nechá je zatknout. Georges a Jehan jsou uvrženi do vězení.

Marie s dětmi opět osiří, ale tentokrát se seznámí s Isabelou, která miluje Georgese, ač ten to netuší, a chystají pro muže vysvobození.

Zatím co Georges a Jehan jsou obětí středověkého výslechu, chystá se město na přijetí krále. Dělá se generální zkouška na příjezd a přivítání panovníka. Purkmistr hlavního města přijede do pevnosti a hejtman mu vítězoslavně hlásí, že se mu podařilo zatknout Georgese a Jehana. Purkmistr, místo aby měl radost, znovu se rozzuří.

Co s nimi chcete dělat, hlupáku. Tři dny před příjezdem krále nesmí býti nikdo popraven a jakmile král vstoupí do města, vejde v platnost amnestie pro všechny vězně.

Hejtman má nápad. Zařídí se to tak, že král přes město nepojede. Toto usnesení je ihned veřejně ohlášeno. Když se to dozví Isabela a Marie, pochopí, o co jde. Spojí se se žebráky, kteří přijali Georgesův pamflet za svoji hymnu a táhnou před město.

Georges a Jehan v nastalém zmatku se snaží uprchnout z vězení a zachránit holou kůži. Jsou pronásledováni rytíři, katem a jeho pacholky, ale vždycky se z ošemetné situace

šťastně dostanou. Král přijíždí k městu. Eskorta před královským průvodem odbočí, ale před králův kočár se vrhají žebráci a donutí krále, aby jel do města.

To už Jehan a Georges na hradbách střílí po svých pronásledovatelích z kanonu. Výstřely vzrušené město se hrne k bráně, do které vjíždí královský povoz. Hudba hraje hymnu a vojáci musí stát v pozoru. Toho použijí Georges a Jehan a uprchnou.

A zatím co mladý král odřikává naučenou řeč, ujíždějí Georges a Jehan z města. Jehan má opět po boku děti a Marii. Jen Georges je sám a žehrá na osud. Marie však mu připravila překvapení. Za městem na něho čeká Isabela a jeho kůň. Všichni šťastní odjíždějí někam do zářivé budoucnosti.

K o n e c